

Lapse emotsionaalsete pädevuste koolitusprogramm Leedus (VEIK – Vaiko emocijy išraiškos kontrolės ugdymo programa)

1. Vajadus/kitsaskoht, millega tegeldakse

Õpilaste üha halvenevad põhipädevused ja haridussüsteemist varakult lahkumine on endiselt lahendamata probleemid. Tõendid kinnitavad, et emotsionaalne pädevus mõjutab õpilase edukat kohanemist ja õppeedukust. Teadusuuringute kohaselt on emotsionaalselt ebapädevatel lastel väiksem võime koolielus toime tulla (halvem õppeedukus, koolist puudumine). Neil on raske kaaslastega suhelda ja enda tundeid juhtida, mis omakorda paneb nad agressiivselt käituma. Koolid küll püüavad eri viisidel neid probleeme lahendada, kuid VEIK on uuenduslik selle poolest, et õpetab lapsi suhteliselt pika aja jooksul tundeid märkama ja õigesti nimetama, teisi sotsiaalseid oskusi kasutama, tugevaid emotsioone juhtima ning igapäevaelu probleeme lahendama.

2. Sekkumise tasand

Üldine (mõeldud kõigile õpilastele)

3. Sekkumise intensiivsus

VEIKi puhul keskendutakse lapse järjepidevale emotsionaalsele arengule. Peresuhete instituudi lastehoiupraktikale tuginedes on VEIKi soovituslik kestus 33 sessiooni lastele (kolm korda nädalas) ja kolm korda vanematele. Laste sessioon kestab 90 minutit ja vanemate sessioon 180 minutit.

Kooli sidusrühmad (haldustöötajad ja õpetajad) saavad VEIKi sissejuhatava koolituse, mis kestab 360 minutit.

4. Siht- ja vanuserühm

Sihtrühm peaks olema 8–18aastased lapsed ja noored, kellel ei ole piisavalt sotsiaal-emotsionaalseid pädevusi ja oskusi. Programm on mõeldud ka nende vanematele ja õpetajatele.

5. Meetme rakendamise tingimused ja vajalikud sammud

1. Kõigepealt otsustab programmi vajalikkuse kool.
2. Seejärel omandavad koolipsühholoogid ja sotsiaaltöötajad (igast koolist kaks) oskused VEIKi rühma juhtimiseks. VEIKi juhendajakoolitus koosneb 96 õppetunnist ja 20 juhendamistunnist.
3. Pärast koolitust otsustavad VEIKi juhendajad, millistest lastest nende koolis rühm moodustatakse.

VEIKi rühma valikukriteerium on lapse emotsionaalsete ja sotsiaalsete oskuste puudumine. Lapsed osalevad VEIKi rühmas vabatahtlikult ning kooli sotsiaalpedagoogi, psühholoogi ja õpetajate soovitusel. VEIKi puhul on kõige olulisem lapse motivatsioon programmis kaasa teha.

Nelja VEIKi rühma tegevus toimub lastele kolm korda nädalas umbes kolme kuu jooksul. Samal ajal toimuvad tegevused õpetajatele ja vanematele.

Tähtis on luua lastele sundimatu, vaikne ja mugav keskkond: kaitstud korralageduse ja lärmi eest, piisav valgustus ning mugavad toolid (see aitab isiklikku ruumi tekitada). Kui võimalik, tasuks ruum jagada kaheks: üks arutelude, rollimängu ja probleemide lahendamise jaoks ning teine mängude, joonistamise jms tarvis.

Kool valib tegevuste aja ise. See võib olla pärast või enne tunde (kui laps käib õhtuses vahetuses).

6. Otsustajad – millist toetust ja milliseid võimalikke kohandusi saab pakkuda

VEIKi juhendajad koos koolitöötajatega (psühholoogi, sotsiaalpedagoogi ja õpetajatega) otsustavad, kas lapsel on vaja VEIKis osaleda. Sõlmitakse kokkulepe lapse ja VEIKi juhendaja ning vanemate ja VEIKi juhendaja vahel. Lapse ülesanne on programmis aktiivselt kaasa teha (rollimängudes ja aruteludes osaleda, teha ära kodutööd jms).

7. Meetme elluviimine ja sidusrühmad

Programmi autoriõigus kuulub peresuhete instituudile (Kaunas, Leedu). Instituudi töötajad (psühhoterapeudid, psühholoogid, sotsiaaltöötajad) korraldavad koolituse, juhendamise, annavad VEIKi juhendaja käsiraamatud ja laste kodutööde näited.

VEIKi viiakse ellu koolikogukonnas ja selles osalevad süsteemselt vanemad, lapsed, õpetajad, haldustöötajad, MTÜ.

VEIKi juhendajal on eri rollid, muu hulgas lasterühma komplekteerimine ja moodustamine, koolitused kooli sidusrühmadele, vanemate rühm ning individuaalne töö vanemate ja lastega, laste pädevuste hindamine ning VEIKi rühma ja programmi järjepidevuse eest hoolitsemine.

8. Üldine vastutus elluviimise eest

Programmi autoriõiguse omanik vastutab meetme elluviimise ja programmi ellu viivate koolide ees.

9. Takistused meetme kasutuselevõtul

Raskused programmi elluviimisel:

1. VEIKi programm on suhteliselt pikk (umbes kolm kuud) ning kogu programmi läbimise eest vastutavad õpilased ja vanemad.

2. Lapsed, kes osalevad programmis enne või pärast tunde, valmistavad õpetajatele ja vanematele mõnikord raskusi kogu päeva jaoks tegevuste leidmisel.

3. Programmi elluviimise rahastamine.

Probleemide lahendamine:

1. Eelvestlused vanematega. Kui VEIKi rühm on kuu aega tegutsenud, märkavad vanemad tavaliselt positiivseid muutusi rühmas osaleva lapse käitumises. See motiveerib vanemaid lapse programmis osalemist toetama ja ka enda käitumist muutma.

2. See nõuab aega ja arutelu, kuid kool ja õpetajad on motiveeritud kõike korraldama, sest nad näevad lisaks lapse käitumisele muutusi ka kooli suhtluskultuuris.

3. Koolil ei ole alati piisavalt rahalisi vahendeid. Mõnikord kasutatakse lapse pearaha seda osa, mis on mõeldud õpetajate kutsealaseks arenguks, mõnikord saab programmi autoriõiguse omanik raha eri fondidest.

10. Meetme jälgimine ja hindamine

VEIKi jälgimist ja hindamist korraldavad VEIKi juhendajad ja peresuhete instituut. Enne rühma tegevuse alustamist ja selle lõppedes täidavad kõik lapsed, vanemad ning klassijuhataja tugevate külgede ja raskuste (SDQ) küsimustiku.

11. Meetme tulemused

Tulemustest ilmneb, et pärast VEIKi elluviimist on selles osalenud lastel vähem füüsilisi ja emotsionaalseid kaebusi. Vähem kurdetakse pea- ja kõhuvalu üle, nad ei ole enam nii murelikud ega kartlikud ning ühtlasi esineb vähem vihapurskeid jms. Lastel on vähem käitumisprobleeme (nad on sõnakuulelikumad, kaklevad teiste lastega vähem ja valetavad või varastavad harvem), nad on enesekindlamad ja sõprade hulgas populaarsemad jms.

12. Ressursid ja rahastamine

Eli fondid ja riigieelarve

Maksumus ühele koolile on umbes 3 800 eurot, mis kulub VEIKi õpetajate koolitamiseks ja materjalide ostmiseks, haldustööks ning muule kooli personalile.

13. Meetme praegune olukord

VEIK on Leedus kasutusel 25 koolis.